५१

श्रुष्टिगुः काण्वः।इन्द्रः । प्रगाथः (विषमा बृहती समा सतोबृहती)।

यथा मनौ सांवरणौ सोममिन्द्रापिबः सुतम्।

नीपातिथौ मघवन्मेध्यातिथौ पुष्टिगौ श्रुष्टिगौ सचा॥ ८.०५१.०१

यथा। सांवरणौ- सम्यग्वरणशीलिनि। मनौ- विदुषि। नीपातिथौ- विनीतातिथौ याचमाने । मेध्यातिथौ- यज्ञार्हातिथौ। पुष्टिगौ- पोषकगतियुक्ते। श्रुष्टिगौ- क्षिप्रगामिनि। सचा- सह। इन्द्र- परमेश्वर। सुतम्- निष्पन्नम्। सोमम्- रसम्। अपिबः- अन्वभवः ॥१॥

पार्षद्वाणः प्रस्कण्वं समसादयच्छयानं जिव्रिमुद्धितम्।

सहस्राण्यसिषासद्गवामृषिस्त्वोतो दस्यवे वृकः॥ ८.०५१.०२

पार्षद्वाणः- परुषवाक्। जिव्रिम्- जरावृद्धम्। उद्धितम्- ऊर्ध्वदेशे स्थापितम्। शयानम्। प्रस्कण्वम्- मन्त्रविदम्। समसादयत्- हिंसितुमभ्यगच्छत्। तदा। ऋषिः- सूक्ष्मदर्शी। त्वोतः- त्वद्रक्षितः सन्। दस्यवे- स्तेनाय। वृकः- विकर्तनः सन्। गवां सहस्राणि- प्रभूतरश्मीन्। असिषासत्- सम्भक्तवान् ॥२॥

य उक्थेभिर्न विन्धते चिकिद्य ऋषिचोदनः।

इन्द्रं तमच्छा वद नव्यस्या मत्यरिष्यन्तं न भोजसे॥ ८.०५१.०३

यः। चिकित्- जानन्। उक्थेभिः- मन्त्रैः। न- सम्प्रति। विन्धते- परिचरति। यः। ऋषिचोदनः- ऋषिचोदकः। तमिन्द्रम्। अरिष्यन्तम्- अहिंसकम्। न- च। अच्छ- अभिलक्ष्य। नव्यस्या- अभिनवया। मत्या। भोजसे- स्वपालनाय। वद- स्तुहि ॥३॥

यस्मा अर्कं सप्तशीर्षाणमानृचुस्त्रिधातुमुत्तमे पदे।

स त्वि१मा विश्वा भुवनानि चिक्रदादिज्जनिष्ट पौंस्यम्॥ ८.०५१.०४

यस्मै । सप्तशीर्षाणम्- सप्तभूमिकोपेतम् । त्रिधातुम्- भूमिकात्रयोपेतम् । अर्कं- मन्त्रम् । उत्तमे पदे- श्रेष्ठे स्थाने । आनृचुः- समर्पितवन्तः । सः । इमा- एतानि । विश्वा- सर्वाणि । भुवनानि । चिक्रदत्- जगर्ज । आदित्- अनन्तरमेव । पौंस्यम्- स्वपौरुषम् । जनिष्ट- अजनयत् ॥४ ॥

यो नो॑ दा॒ता वसू॑ना॒मिन्द्रं॒ तं हू॑महे व॒यम्।
वि॒द्मा ह्य॑स्य सुम॒तिं नवी॑यसीं ग॒मेम॒ गोम॑ति व्र॒जे॥ ८.०५१.०५

यः । नः- अस्माकम् । वसूनाम्- सम्पदाम् । दाता । तमिन्द्रम् । वयम् । हूमहे- आह्वयामः । अस्य- एतस्येन्द्रस्य । नवीयसीम्- अभिनवाम् । सुमतिम् । विद्म- जानीमः । तस्य । गोमति व्रजे- गोसमूहं चिद्रश्मिसमूहम् । गमेम- अभिगच्छेम ॥५ ॥

यस्मै॒ त्वं व॑सो दा॒नाय॒ शिक्ष॑सि॒ स रा॒यस्पोष॑मश्नुते।
तं त्वा॑ व॒यं म॑घवन्निन्द्र गिर्वणः सु॒ताव॑न्तो हवामहे॥ ८.०५१.०६

यस्मै । त्वम् । वसो- शरण्य । दानाय । शिक्षसि- विद्यां ददासि । सः । रायस्पोषम्- धनपुष्टिम् । अश्नुते- अनुभवति व्याप्नोति । तम्- अमुम् । त्वा- त्वाम् । वयम् । गिर्वणः- गीर्भिः सम्भजनीय । मघवन्- सम्पद्वन् । इन्द्र- परमेश्वर । सुतावन्तः- रसयुक्ताः । हवामहे- आह्वयामः ॥६ ॥

क॒दा च॒न स्त॒रीर॑सि॒ नेन्द्र॑ सश्चसि दा॒शुषे॑।
उपो॒पेन्नु म॑घव॒न्भूय॒ इन्नु ते॒ दानं॑ दे॒वस्य॑ पृच्यते॥ ८.०५१.०७

कदा चन- कदापि । स्तरीः- हिंसकः । न । असि- भवसि । दाशुषे- दात्रे । सश्चसि- सङ्गच्छसे । मघवन्- सम्पद्वन् । भूयः । इत्- एव । देवस्य- द्योतनशीलस्य । ते- तव । दानम् । उप पृच्यते- सम्पृक्तं भवति ॥७ ॥

प्र यो न॑न॒क्षे अ॒भ्योज॑सा॒ क्रिविं॑ व॒धैः शुष्णं॑ निघो॒षय॑न्।
य॒देद॑स्त॑म्भीत्प्र॒थय॑न्न॒मूं दि॒वमादिज्ज॑निष्ट॒ पार्थि॑वः॥ ८.०५१.०८

निघोषयन्- नितरां गर्जन्। ओजसा- बलेन। क्रिविम्- विकृत्तम्। शुष्णम्- शोषकम्। यः। अभि ननक्षे- अभिव्याप्नोति। यदा। इत्- एव। प्रथयन्- आत्मानं पृथुं कुर्वन्। अमूं दिवम्- नभः। अस्तम्भीत्- स्तम्भितवान्। आदित्- तदैव। पार्थिवः- भौमोग्निः। जनिष्ट- अजायत ॥८॥

यस्यायं विश्व आर्यो दासः शेवधिपा अरिः।
तिरश्चिदर्ये रुशमे परीरवि तुभ्येत्सो अज्यते रयिः॥ ८.०५१.०९

यस्य। शेवधिपाः- निधिबन्धकः।अयम्- एषः। विश्वः- सर्वः। आर्यः- सात्त्विकान्तरायः। दासः- तामसान्तरायो वा। अरिः- शत्रुर्भवति। तेनेन्द्रेण। रुशमे- अकल्याणे। अर्ये- अरौ। पवीरवि- चक्रम्। अज्यते- क्षिप्यते। तुभ्येत्- तुभ्यमेव। सः- तत्। रयिः- पिहितं चिद्रश्मिधनं गच्छति ॥९॥

तुरण्यवो मधुमन्तं घृतश्चुतं विप्रासो अर्कमानृचुः।
अस्मे रयिः पप्रथे वृष्ण्यं शवोऽस्मे सुवानास इन्दवः॥ ८.०५१.१०

मधुमन्तम्- मधुरम्। घृतश्चुतम्- उदकस्रावकम्। अर्कं- मन्त्रम्। तुरण्यवः- त्वरमाणाः। विप्रासः- मेधाविनः। आनृचुः- समर्पयन्ति। अस्मे- अस्मै। रयिः- दानयोग्यधनम्। पप्रथे- प्रथितं भवति। अस्मे- अस्मै। वृष्ण्यम्- वर्षकम्। शवः- बलम्। अस्मे- अस्मै। सुवानासः- सुष्ठु निष्पन्नाः। इन्दवः- रसा भवन्ति ॥१०॥